

Inclusief en toegankelijk onderwijs voor studenten met psychische problemen.

Hoe maken we er werk van?

Judith Jansen, programmadirecteur
04/04/2023

ECIO
leren
zonder belemmering

1

ECIO

Van saneren naar inclusie
Van Nederlands Studenten Sanatorium naar ECIO 1946-2023

Sinds 1946

Slide: 1 2 3 4 5 6 7

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIO**

2

Waar maken we werk van?

Studentenwelszijn

Studenten met een ondersteuningsbehoefte

Studeren met een functioneel beperking

Studieproces in kaart

ECIO
leren zonder belemmering

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIO**

3

4

Waar ga ik het over hebben?

- De studenten en de vraag achter de vraag
- Werk maken van inclusie en toegankelijkheid
- Over de Staat van Inclusief onderwijs
- Over begeleiding

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

5

Studenten en de vraag achter de vraag

Slide: 1 2 3 4 5 6 7

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

6

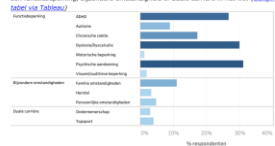
NSE 2022 Verdeling respondenten

Figuur 1.5: Verdeling respondenten (%) met specifieke ondersteuningsbehoefte naar aanleiding van een functiebeperking, bijzondere omstandigheid of duale carrière in het hbo. (Bekijk de tabel via Tableau)

Verkeerswijze	%
Alles	~35
Autisme	~30
Chronische ziekte	~25
Beperking fysieke	~20
Beperking sociale	~15
Beperking leerproblemen	~10
Psychische aandoening	~5
Verstoord slaapprobleem	~5

Figuur 1.6: Verdeling respondenten (%) met specifieke ondersteuningsbehoefte vanwege een functiebeperking, bijzondere omstandigheid of duale carrière in het wo. (Bekijk de tabel via Tableau)

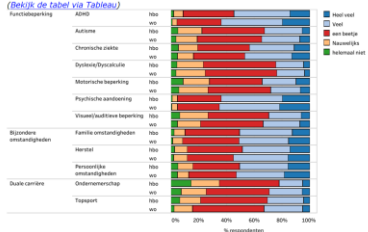
Verkeerswijze	%
Alles	~35
Autisme	~30
Chronische ziekte	~25
Beperking fysieke	~20
Beperking sociale	~15
Beperking leerproblemen	~10
Psychische aandoening	~5
Verstoord slaapprobleem	~5

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

7

NSE 2022 Belemmeringen

Figuur 1.9: Mate waarin ondersteuningsbehoefte vanwege een functiebeperking, bijzondere omstandigheid of duale carrière respondenten belemmert voor hbo en wo. (Bekijk de tabel via Tableau)

Belemmering	hbo	wo
ADHD	~45	~45
Autisme	~40	~40
Chronische ziekte	~35	~35
Dyslexie/Dyscalculie	~30	~30
Mechanische beperking	~25	~25
Psychische aandoening	~20	~20
Vernieuwde fysieke beperking	~15	~15
Bijzondere omstandigheden	~10	~10
Verstoord slaapprobleem	~5	~5
Psychische aandoening	~5	~5
Verstoord slaapprobleem	~5	~5
Duale carrière	~5	~5
Verstoord slaapprobleem	~5	~5
Duale carrière	~5	~5
Verstoord slaapprobleem	~5	~5
Duale carrière	~5	~5
Verstoord slaapprobleem	~5	~5
Duale carrière	~5	~5
Verstoord slaapprobleem	~5	~5
Duale carrière	~5	~5
Verstoord slaapprobleem	~5	~5
Duale carrière	~5	~5
Verstoord slaapprobleem	~5	~5
Duale carrière	~5	~5
Verstoord slaapprobleem	~5	~5
Duale carrière	~5	~5

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

8

Monitor Beleidsmaatregelen HO 2021-2022

STUDEREN MET EEN FUNCTIEBEPERKING

De cijfers focussen alleen op het percentage van studenten die belemmering ervaren tijdens de studie, door hun fysieke entof mentale beperking. Dit is 11% van het totaal aantal studenten.

Studeerwijziging:
De studiewijziging is lager voor studenten zonder functiebeperking (73% vs 89%). Sinds studiejaar 2017-2018 is de studievooruitgang gebaat.

Drukking studiewijziging: hoe studenten zelf hun studiewijziging beschrijven.

Meestvoorkomende type functiebeperking:
Dyslexie (32%) waarvan 34% belemmering ervaart.
Typografische aandoening (DTG) waarvan 56% belemmering ervaart.
AD(H)D(AD) en concentratieproblemen (PC) waarvan 52% belemmering ervaart.

TEVREDENHEID SPECIALE VOORZIENINGEN STUDENTEN MET EEN FUNCTIEBEPERKING

80% van de studenten maakt gebruik van speciale voorzieningen. De drie meest gebruikte voorzieningen zijn:

- Begleiding en advies (57%)
- Aanpassing van tentamen (42%)
- Aanpassing studieprogramma (25%)

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

9

Samen met Inholland

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

10

Taan interesse, niet stuifschakel *van een student. De kennis ervan is, hebben al vaak kunnen. Ze hebben een heel goed gevoel en ergens een verkeer. Is een groot om te leren, nog te een, de andere tegels en de te kunstaarden, een begin. Maar hier houdelelijk, in ontdekking dat is bij, van de zelfvertrouwen, is, wat een tijdje te nemen tegen.*

Een arbeidsplaats is een *medewerker, gaarne betrokken in het (arbeids)leven van studenten met een (andere)voorspraken*

Studenten:
- Het is niet het enig dat en zijn omgeving te die kwakkelende zien.
- Als de vraag inhoudelijk gesteld wordt, wordt daar vaak heel hard op antwoorde.
- In het boek dat bij de vraag inhoudelijk gesteld wordt!
- In het boek, het is belangrijk om mensen in het veld te laten. In het veld te laten om hun kennis te laten.
- Het is belangrijk om mensen in het veld te laten. In het veld te laten om hun kennis te laten.

Studietoelicht:
- Het is niet het enig dat en zijn omgeving te die kwakkelende zien.
- Als de vraag inhoudelijk gesteld wordt, wordt daar vaak heel hard op antwoorde.
- In het boek dat bij de vraag inhoudelijk gesteld wordt!
- In het boek, het is belangrijk om mensen in het veld te laten. In het veld te laten om hun kennis te laten.
- Het is belangrijk om mensen in het veld te laten. In het veld te laten om hun kennis te laten.

Studenten:
- Een die studenten meest je goed taal gebruiken.
- Het is niet het enig dat en zijn omgeving te die kwakkelende zien.
- Als de vraag inhoudelijk gesteld wordt, wordt daar vaak heel hard op antwoorde.
- In het boek dat bij de vraag inhoudelijk gesteld wordt!
- In het boek, het is belangrijk om mensen in het veld te laten. In het veld te laten om hun kennis te laten.

Studietoelicht:
- Het is niet het enig dat en zijn omgeving te die kwakkelende zien.
- Als de vraag inhoudelijk gesteld wordt, wordt daar vaak heel hard op antwoorde.
- In het boek dat bij de vraag inhoudelijk gesteld wordt!
- In het boek, het is belangrijk om mensen in het veld te laten. In het veld te laten om hun kennis te laten.

Studenten:
- Het is niet het enig dat en zijn omgeving te die kwakkelende zien.
- Als de vraag inhoudelijk gesteld wordt, wordt daar vaak heel hard op antwoorde.
- In het boek dat bij de vraag inhoudelijk gesteld wordt!
- In het boek, het is belangrijk om mensen in het veld te laten. In het veld te laten om hun kennis te laten.

Studietoelicht:
- Het is niet het enig dat en zijn omgeving te die kwakkelende zien.
- Als de vraag inhoudelijk gesteld wordt, wordt daar vaak heel hard op antwoorde.
- In het boek dat bij de vraag inhoudelijk gesteld wordt!
- In het boek, het is belangrijk om mensen in het veld te laten. In het veld te laten om hun kennis te laten.

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

11

3 minuten met diegene naast je

“Klinkt heel simpel eigenlijk, maar dat is het niet”.

Aan alle medewerkers in de zaal:
Het is moeilijk om de vraag achter de vraag te horen. Herken je jezelf hierin?

Aan alle studenten in de zaal:
Het is moeilijk om precies te formuleren wat je hulpvraag is. Herken je jezelf hierin?

Slide: 1 2 3 4 5 6 7

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

12

VN-verdrag Handicap

- In 2016 in Nederland in werking getreden
- Doel: de positie van personen met een beperking verbeteren
- Inclusieve samenleving

Slide: [1](#) [2](#) [3](#) [4](#) [5](#) [6](#) [7](#)

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIO**

13

Vier kenmerken van inclusief onderwijs

- Beschikbaarheid
- Toegankelijkheid
- Aanvaardbaarheid
- Aanpasbaarheid

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIO**

14

Een gezamenlijke beweging naar inclusiever onderwijs

Door kennis te delen en ervaringen uit te wisselen, werken we samen aan het realiseren van de doelstellingen van het VN-verdrag voor inclusief en toegankelijk onderwijs.

Onderteken ook de **intentieverklaring!**
Teken de **intentieverklaring** om deel te nemen aan de werkgroep van het VN-verdrag voor **hbo** of **mbo**, gefaciliteerd door ECIO.

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIO**

15

Inclusie is ook leren van exclusie

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIO**

16

Acht elementen van inclusief onderwijs

1. Het onderwijssysteem
2. Leeromgeving & cultuur
3. Onderwijsprogramma & toetsing
4. Ondersteuningsaanbod en bekendheid ervan
5. Toerusting onderwijspersoneel
6. Overgangen van en naar onderwijs
7. Landelijke & regionale samenwerking
8. Monitoring & datagebruik

DE STAAT VAN INCLUSIEF ONDERWIJS 2022
ECIO

Slide: 1 2 3 4 5 6 7

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIO**

17

Onderwijssysteem

In het gehele onderwijssysteem is aandacht voor inclusie: vanuit landelijk niveau (de overheid), regionaal niveau, en de hogescholen en universiteiten zelf.

Subthema's:

- Bestuur, beleid, visie en agendasetting
- Kwaliteitsborging
- VN-verdrag
- Studentenparticipatie

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIO**

18

Leeromgeving en cultuur

Er wordt actief gewerkt aan een inclusieve en veilige leeromgeving op hogescholen en universiteiten.

Subthema's

- Sociale veiligheid
- Sense of belonging
- Digitale toegankelijkheid
- Fysieke toegankelijkheid
- Preventie en vroegsignalering

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIO**

19

Onderwijsprogramma en toetsing

De instelling en het onderwijsprogramma passen zich aan de student aan zodat deze zich maximaal kan ontwikkelen: niet omgekeerd.

Subthema's

- Flexibele leerroutes
- Toetsing en examinering
- UDL

Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIO**

20

Ondersteuningsaanbod

Studenten die tegen belemmeringen aanlopen in het onderwijs, bijvoorbeeld door een ziekte, beperking of mantelzorgtaken, krijgen voldoende ondersteuning en er wordt gezorgd voor redelijke aanpassing.

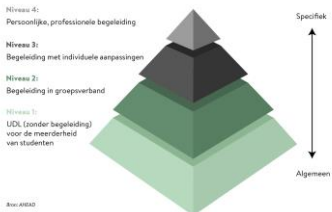
- Subthema's:
  - Begeleiding
  - Informatievoorziening

 Expertisecentrum Inclusief onderwijs

21

Begeleiding

Inclusieve onderwijspyramide: begeleidingsniveaus

Niveau 4: Persoonlijke, professionele begeleiding

Niveau 3: Begeleiding met individuele aanpassingen

Niveau 2: Begeleiding in groepsverband

Niveau 1: UDI (zonder begeleiding) voor de meerderheid van studenten

Specifiek

Algemeen

 Expertisecentrum Inclusief onderwijs

22

Voorbeeld beleidsambities 2026 op 4 niveaus

Niveau 4: persoonlijke, professionele begeleiding

- Enkele specialisten ondersteunen individuele studenten met complexe vragen
- Het aantal studenten dat gebruik maakt van dit niveau is 3% van alle studenten

Niveau 3: begeleiding met individuele aanpassingen

- Toets- en onderwijsvoorzieningen en procedures gaan we standaardiseren voor groepen studenten (> niveau 2)
- Het aantal studenten dat gebruik maakt van dit niveau is 7% van alle studenten

Niveau 2: begeleiding in groepsverband

- Met elke student wordt op voorhand gesproken over de ondersteuningsvraag
- Alternatieve toetsvormen zijn altijd voorhanden. Dit wordt breed onder de aandacht gebracht.
- Het aantal studenten dat gebruik maakt van dit niveau is 10% van alle studenten

Niveau 1: UDI (zonder begeleiding) voor de meerderheid van de studenten

- 80% van alle studenten volgt onderwijs op dit niveau. We houden universeel rekening met de ondersteuningsvraag
- Het onderwijs is ingericht op basis van gelijkwaardige variatie in vorm (UDI) zonder tussentijdse examencommissie
- Voorzieningen voor studenten met dyslexie worden op dit niveau geregeld, zonder tussentijdse examencommissie of studentendecaan
- De ondersteuningsvraag staat centraal, niet de beperking
- Elke medewerker kan ondersteuningsvragen van studenten beantwoorden en oplossingen bieden, bijvoorbeeld middels doorverwijzen

 Expertisecentrum Inclusief onderwijs

23

Toerusting onderwijsprofessionals

Docenten en onderwijspersoneel worden voldoende *ondersteund* en *gefaciliteerd* om inclusief onderwijs in de klas mogelijk te maken. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de werkdruk en het docentenwelzijn

Subthema's:

- Scholing / professionalisering
- Wetzijn van het onderwijspersoneel

 Expertisecentrum Inclusief onderwijs

24

Overgang van en naar onderwijs

De overgangen tussen het voortgezet onderwijs, mbo, hoger onderwijs en arbeidsmarkt verlopen soepel. Onderwijsinstellingen bieden hiervoor ondersteuning aan.

Subthema's:

- Overdracht vo/mbo naar hoger onderwijs
- Overgang arbeidsmarkt
- Stages

 Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

25

Landelijke en regionale samenwerkingen

Een goede samenwerking tussen de leeromgeving en de bredere samenleving die bijdraagt aan inclusie in bredere zin (sociale omgeving student, externe partners, overheid)

Subthema's:

- Landelijke samenwerking
- Regionale samenwerking/dwarsverbinden

 Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

26

Monitoring en datagebruik

Het onderwijssysteem wordt gemonitord en regelmatig geëvalueerd.

Subthema's

- Data science
- Monitoring en onderzoek
- Kwaliteitsborging en evaluatie

 Expertisecentrum Inclusief onderwijs **ECIQ**

27

Recente onderzoeksresultaten die passen in De Staat van Inclusief Onderwijs 2023?

We ontvangen ze graag!

Judith Jansen
judith.jansen@eciq.nl

ECIQ
leren
zonder belemmering

28